

Arbets- och företagsnämnden

Förslag till yttrande över SOU 2020:33 Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning

Förslag till beslut

Arbets- och företagsnämnden beslutar att överlämna synpunkter på SOU 2020:33 enligt tjänsteskrivelse den 19 oktober 2020 till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Regeringen beslutade i mars 2018 att en särskild utredare ska föreslå hur gymnasial yrkesutbildning kan planeras utifrån regionala och nationella kompetensbehov med syfte att bland annat förbättra resursutnyttjandet. Detta ärende behandlar endast de förslag som är inom arbets- och företagsnämndens ansvarsområde, det vill säga de förslag som rör kommunal vuxenutbildning.

Arbets- och företagsnämnden föreslås rekommendera kommunstyrelsen att se positivt på såväl utredningens ambition att bredda utbudet och öka tillgången av yrkesutbildning i vuxenutbildning på gymnasial nivå som att kommunerna ska kompenseras ekonomiskt för statens ökade ambitioner via det generella statsbidraget för de statligt framtagna sammanhållna yrkesutbildningarna. För vissa av utredningens förslag, som till exempel obligatoriska samverkansavtal och erbjudande av alternativplats, föreslås rekommendationen vara ett avstyrkande.

Ärendet

Regeringen beslutade i mars 2018 att en särskild utredare ska föreslå hur utbildning inom gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna bättre kan planeras utifrån regionala och nationella kompetensbehov, bland annat för att åstadkomma ett bättre resursutnyttjande. Utredarens uppdrag beskrivs i korthet nedan och varje förslag finns beskrivet i korthet i bilaga. Betänkandet i sin helhet finns att läsa på

regeringens hemsida: *Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning*, del 1¹ och del 2².

Utredaren ska föreslå hur en regionalt baserad modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning kan utformas och hur den kan finansieras. Syftet är bland annat att trygga den regionala och nationella kompetensförsörjningen, effektivisera resursutnyttjandet och förbättra tillgången till ett allsidigt brett utbud av utbildningar av hög kvalitet. Syftet är även att främja en likvärdig utbildning och minska segregationen.

Utredaren ska se över och vid behov föreslå en ansvarsfördelning mellan staten, kommunerna och andra aktörer för en regional planering och dimensionering av gymnasial utbildning.

Ärendet behandlar endast de förslag som är inom arbets- och företagsnämndens ansvarsområde, det vill säga vuxenutbildning på gymnasial nivå.

Bakgrund till utredarens regeringsuppdrag enligt kommittédirektivet

Samhället har en viktig uppgift att tillhandahålla en väl fungerande utbildning på gymnasial nivå som tillgodoser individens, arbetslivets och samhällets behov. Studieavbrott och studiemisslyckanden kan få allvarliga konsekvenser för individen och försvåra möjligheterna till etablering på arbetsmarknaden. Samtidigt står den gymnasiala utbildningen för en viktig del av den nationella kompetensförsörjningen.

Utbildningsdepartementet menar att utifrån flera utredningar³ har det uppmärksammats att delar av problemen avseende utbud och attraktivitet beror på bristande samordning och avsaknad av gemensam planering, inklusive dimensionering av utbildningar och utbildningsutbud som kan leda till ett ineffektivt resursutnyttjande. I praktiken erbjuds elever inte ett allsidigt utbud av utbildningar och den gymnasiala utbildningen motsvarar inte arbetsmarknadens behov.

Utredarens förslag och bedömningar avseende den kommunala vuxenutbildningen

Utredningens förslag, som är tänkta att införas i två etapper, innefattar bland annat förtydliganden i förordningen om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning. Syftet med förslagen är att bredda utbildningsutbudet och öka tillgången till, och individens möjlighet att delta i, yrkesutbildning samt förbättra kompetensförsörjningen i arbetslivet.

---

¹ <https://www.regeringen.se/49c2eb/contentassets/3a0d86c95e7249b686b8324efdf85b68/gemensamt-ansvar--en-modell-for-planering-och-dimensionering-av-gymnasial-utbildning-del-1-sou-202033>

² <https://www.regeringen.se/49c30d/contentassets/3a0d86c95e7249b686b8324efdf85b68/gemensamt-ansvar--en-modell-for-planering-och-dimensionering-av-gymnasial-utbildning-del-2-sou-202033>

³ Yrkesprogramsutredningen, Gymnasieutredningen och 2015 års skolkommision nämns.

Obligatoriska samverkansavtal (6.1.2, 6.6.1)

Utredningen föreslår att de minst tre kommuner som samverkar om sådan yrkesutbildning som statsbidrag lämnas för ska träffa ett samverkansavtal och bilda ett samverkansområde. Vidare föreslår utredningen att samverkansavtalet i förlängningen ska avse planering, dimensionering och erbjudande av sammanhållna yrkesutbildning och enstaka yrkesinriktade kurser.

Uppdrag till Skolverket (6.3.1, 6.3.2, 6.6.2, 6.7)

Skolverket föreslås att få i uppdrag att efter dialog med huvudmännen besluta om regionala ramar i syfte att öka utbudet. Ramarna för detta ska göras utifrån en bedömning av elevernas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov, regionalt och nationellt.

Skolverket ska även vid behov mer detaljerat kunna ange vilka nationellt fastställda sammanhållna yrkesutbildningar som ska erbjudas inom ett samverkansområde. Det ska också vara möjligt för Skolverket att i samband med ramarna besluta om riksrekrytering för specifika sammanhållna yrkesutbildningar av nationellt intresse.

Generella och riktade statsbidrag (6.1.5, 6.8)

Utredningen föreslår att Skolverket vid fördelning av statsbidrag ska ta hänsyn till hur utbudet tillgodoser behoven på hela arbetsmarknaden i de samverkande kommunerna. Kommunerna ska kompenseras ekonomiskt för en ökad ambitionsnivå via det generella statsbidraget istället för genom motsvarande delar av dagens riktade statsbidrag för regionalt yrkesvux.

En sammanhållna yrkesutbildning ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande och regeringen ges möjlighet att besluta om omfattningen. Det ska fortsatt vara möjligt att ansöka om statsbidrag för ersättning till arbetsplatsen och ersättning för kostnader för handledarutbildning vid lärlingsutbildning. Det ska även vara möjligt att ansöka om statsbidrag för ersättning för stödjande insatser vid kombinationsutbildningar som integrerar språkstöd i syfte att ge eleverna ökade möjligheter att nå målen för utbildningen.

Större utbud för eleven och erbjudande om alternativplats (6.1.4, 6.6.10)

Den person som är hemmahörande i ett samverkansområde ska fritt kunna söka till och bli antagen till de yrkesutbildningar och yrkesinriktade kurser som erbjuds inom samverkansområdet. Elevens hemkommun ska åta sig att svara för kostnaderna för sådana utbildningar som erbjuds inom samverkansområdet.

Om platserna på en sammanhållna yrkesutbildning inte räcker till alla sökande ska hemkommunen erbjuda den sökande plats på en annan sammanhållna yrkesutbildning, en så kallad alternativplats. En behörig sökande ska endast erbjudas en alternativplats om syftet med att delta i utbildningen är att stärka sin ställning i arbetslivet.

Behov av fortsatt utredning (6.9)

Utredningen har identifierat ett fortsatt behov att utreda ytterligare om samtliga huvudmän i ett samverkansområde bör tillhöra en gemensam antagningsorganisation för sammanhållen yrkesutbildning.

Utredningens samtliga förslag redovisas i korthet i bilaga 1.

Arbets- och företagsenhetens kommentarer

Arbets- och företagsenheten ser positivt på utredningens ambition att bredda utbudet och öka tillgången av yrkesutbildning i vuxenutbildning på gymnasial nivå.

Gällande utredningens förslag om samverkan går detta i linje med hur kommunen redan arbetar inom ramen för de regionala statsbidragen för yrkes- och lärlingsvux. Idag samarbetar Nacka med Stockholms stad samt kommunerna Värmdö, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Danderyd och Österåker för att ansöka om de regionala statsbidragen. Enheten ser positivt på fortsatt krav på samverkan, men vänder sig emot att staten ska definiera hur samverkan ska se ut genom att kräva upprättande av samverkansavtal.

Att Skolverket utarbetar regionala underlag till stöd för huvudmännens planering av utbudet samt vid fördelning av statsbidrag tar hänsyn till hur utbudet i de samverkande kommunerna tillgodoser behoven på hela arbetsmarknaden menar enheten kan effektivisera individens väg mot hållbar egen försörjning genom förbättrat samarbete med Arbetsförmedlingen.

Vidare anser enheten att förslaget att kommunerna ska kompenseras ekonomiskt för statens ökade ambitioner via det generella statsbidraget är mycket bra, då det skapar större flexibilitet för den enskilda kommunen. Enheten ser också positivt på att det fortsatt går att söka riktade statsbidrag för bland annat arbetsplatsförlagd träning, men tycker att utredningen är alltför svävande när det gäller finansiering av eventuellt tomma platser på utbildningar vars platsantal staten har beslutat om. Detta bör utredas mer grundligt. Att ge staten, i detta fall via Skolverket, större inflytande på den kommunala verksamheten ökar risken för sämre matchning med lokala behov och förutsättningar.

Enheten ser positivt på att ge elever möjlighet fritt att välja utbildning och kurser i det bredare utbud som uppstår inom kommunernas samverkansområde. Enheten är dock mycket tveksam till förslaget att det ska erbjudas en så kallad alternativplats i de fall det inte finns plats på den utbildning eleven ansökt till. Detta då det innebär en riktad vägledning och potentiell styrning från kommunens sida, vilket går emot grundtanken med kundvalsmodellen.

Enheten delar utredningens bild att det behövs fortsatt utredning om gemensam antagningsorganisation för sammanhållen yrkesutbildning inom vuxenutbildningen.

Arbets- och företagsenhetens förslag till ställningstagande

Arbets- och företagsnämnden föreslås rekommendera kommunstyrelsen mot bakgrund av ovanstående kommentarer att ställa sig positiv till grundtanken att bredda utbudet och öka tillgången av yrkesinriktad utbildning, fortsatt krav på samverkan och tillgängliggörande av hela kursutbudet inom samverkansområdet för eleven, större andel generella statsbidrag för vuxenutbildning och dialog med Skolverket för ökat stöd i syfte att förbättra utbud och flexibilitet inom samverkansområden.

Nämnden föreslås vidare att rekommendera kommunstyrelsen att avstyrka förslagen om samarbetsavtal och erbjudande om alternativplats till sökande som inte får studieplats på önskad utbildning. Slutligen föreslås nämnden rekommendera kommunstyrelsen att kräva fortsatt utredning kring förutsättningar för finansiering av tomma platser där orsaken bedöms vara den statliga dimensioneringen, samt en gemensam antagningsorganisation.

Ekonomiska konsekvenser

Ärendet medför inga ekonomiska konsekvenser. Indirekt medför utredningens förslag, om de antas, att de riktade statsbidragen för yrkes- och lärlingsvux avvecklas och ersätts med generella.

Konsekvenser för barn

Om utredningens förslag genomförs kan det leda till en snabbare etablering och en tidigare lagd stabilisering av tillvaron när det gäller egen försörjning och eget boende för de personer och familjer inklusive barn som berörs.

Bilagor

1. SOU 2020:33 Gemensamt ansvar – utredningens direktiv och förslag i korthet

Frida Plym Forshell
Arbetsmarknadsdirektör
Stadsledningskontoret

Jen Holmberg
Rektor tillika skolchef
Arbets- och företagsenheten